

Dostoievski al delta de l'Ebre

La filòloga tarragonina Marta Matas Roca ha aconseguit a través de Sebastià Juan Arbó la resurrecció literària de Fiódor Dostoievski a Catalunya i més concretament a la comarca del Montsià. En efecte, el seu assaig literari "De la realitat viscuda a la ficció narrativa" és un enlluernant estudi de l'autor de la Ràpita a través dels dos cicles de l'Ebre, el primer format per les novel·les *Terres de l'Ebre*, *Camins de nit* i *Tino Costa*; i el segon, per *Entre la terra i el mar*, *La tempestad* i *La masia*.

De fet, quan Arbó arriba a Barcelona l'any 1930 —després d'un primer intent fallit el 1927, en què les coses no li van anar bé i va tornar a Amposta amb els seus pares—, els crítics literaris del moment creuen que hi ha una certa connexió entre Arbó i l'escriptor rus i l'anomenat *el petit Dostoievski*, ja que els personatges arbonians de la primera època mostren uns caràcters similars entre els dos escriptors.

Per a comprendre tant a Dostoievski com a Arbó hem de recórrer a les vides dels dos escriptors, ja que tant un com l'altre van passar moltes difi-

cultats en determinats moments de les seves vides. Dostoievski patia d'hemorroides i li era impossible, de vegades, estar dret o assegut. Mentre a Amposta, durant les fetes, la joventut es diverteix i els carrers s'inunden d'alegria, Arbó es queda a casa del seus pares llegint o escrivint, i tot combinat amb el seu treball d'oficinista a casa de la família Carvallo, amb 13 anys i la Primera Guerra Mundial a punt d'esclatar. La visió que té dels amos dels arrossars i el tracte que donaven a molts pagesos el va afectar i li va servir per a introduir aquesta visió a la seva novel·lística. Qualsevol lector es pot adonar del pessimisme que inspiren molts dels personatges de les primeres obres. Encara així, després de la Guerra Civil segueix en aquesta línia i ho transmet, també, en les tres obres dedicades a la novel·la urbana que tenen Barcelona com a protagonista.

Després de tants anys de la seva mort, Dostoievski continua despertant l'interès entre molts lectors i, el que és més important, entre molt de jovent, sobretot per la seva obra *Les nits blanques*, que és la novel·la de la

seva joventut, i és que els personatges més importants de bona part de la seva obra són joves, alguns d'ells desconcertants i imprevisibles (Raskólnikov a *Crim i càstig*). Molts dels seus protagonistes van a la recerca de la seva identitat, ja que el desarrelament forma part de les seves vides. Marta Matas fa un estudi molt complet sobre la personalitat d'Arbó i molts d'aquests personatges arbonians tenen quelcom en comú amb l'autor rus: com els éssers marginats estan pertorbats psicològicament i això relacionat amb la bogeria. En definitiva, Matas presenta al lector la figura de Dostoievski amb al·lusions a l'alter ego de *Memòries del subsol* i tampoc s'oblida de Sartre i, sobretot, d'Albert Camus i l'existencialisme. Les afinitats amb Rússia no s'acaben aquí, ja que el protagonista de *Linútil combat* arriba a Moscou fugint d'ell mateix, i malalt amb la seva soledat, des de la seva cambra veu com la gent celebra l'aniversari de la mort de Lenin, amb la tribuna que havien alçat a la plaça Roja, als edificis del Kremlin. És interessant observar, també, l'amistat d'Arbó amb el poli-

tic i traductor Andreu Nin, que, tal vegada, devia influir en l'obra arboniana. Tot i que d'ideologies diferents, hi havia un respecte mutu entre ells, amb una anècdota que mereix ser coneguda pels lectors. Palau i Fabra recordava que, el 1935, en un acte a Proa quan parlaven de llibres prohibits, Andreu Nin li va dir que *Linútil combat* s'havia d'haver prohibit "perquè a la vida no n'hi cap de combat inútil".

Andreu Nin va ser el principal traductor de moltes obres russes traduïdes al català, ja que durant la seva estada a Moscou com a delegat al Primer Congrés de la Internacional Sindical Roja i la seva presumpta implicació en l'assassinat d'Eduardo Dato impedí que tornés a Barcelona i acabà vivint deu anys a Moscou, entrant en contacte amb la llengua i literatura russes, havent de recórrer a la traducció per a poder viure dignament. D'aquesta forma, entre 1929 i 1936 va traduir a Dostoievski (*Crim i càstig*), Lleó Tolstoi (*Anna Karènia*), Anton Txékhov (*Una caceria dramàtica*) i altres autors russos. No resulta estrany que Arbó, a part de l'amistat

Eduardo Sánchez
cronista cultural

amb Nin i el seu nexa amb Dostoievski pogués llegir les traduccions del polític del Vendrell, ja que possiblement era l'únic traductor del rus al català a la dècada dels 30 del segle passat i passant a la Història de la cultura catalana com un gran traductor. Arbó va traduir també a Alexander Puixkin (*Boris Godunov*) d'una versió francesa.

L'Ajuntament de Barcelona li va dedicar a l'Andreu Nin la biblioteca de Ciutat Vella, molt cèntrica, a tocar de la Rambla. Com a conclusió, podem dir que Sebastià Juan Arbó, a través de molts dels seus personatges, manté un nexa amb molts de l'autor rus en obres com *Linútil combat* i *Hores en blanc*, pioneres de l'existencialisme a Catalunya.